

**НАЙВАЖЛИВІШІ ДАТИ В ІСТОРІЇ ЧЕРНІВЕЦЬКОГО
ДЕРЖАВНОГО МЕДИЧНОГО ІНСТИТУТУ
ЗА ПЕРШІ 10 РОКІВ ДІЯЛЬНОСТІ**

Тарас БОЙЧУК, Антоній МОЙСЕЙ
ВДНЗ України “Буковинський державний медичний
університет”, Чернівці (Україна),
rector@bsmu.edu.ua ; antoniimoisei@bsmu.edu.ua

**THE MOST IMPORTANT DATES IN THE HISTORY OF
CHERNIVTSI STATE MEDICAL INSTITUTE
FOR THE FIRST 10 YEARS OF ACTIVITY**

Taras BOYCHUK, Antony MOYSEY
Higher State Educational Establishment of Ukraine
“Bukovinian State Medical University”, Chernivtsi (Ukraine),
ORCID ID: 0000-0001-5295-2271 RESEARCHER ID S-5261-2016

Бойчук Тарас, Мойсей Антоній. Важливі дати в історії Черновицького державного медичного інституту за перші 10 років діяльності. В статті в хронологічній послідовності представлені важливі дати з історії ЧГМІ за перші 10 років його діяльності. **Цілью** роботи є коректування процесу формування стереотипу сприйняття діяльності навчального закладу в період першого десятиліття. **Актуальність** дослідження диктується необхідністю створення документально підтвердженого зображення діяльності БГМУ зазначеного періоду. **Методика** роботи ґрунтується на аналізі історіографічних видань та архівних матеріалів. **Висновки.** За перше десятиліття свого існування колектив ЧГМІ пройшов нелегкий шлях від післявоєнної руїни та голоду до відповідних своєму часу умов роботи та відпочинку, зміцнилась матеріально-технічна база, удосконалювалась методика викладання спеціальних дисциплін, випускники університету здобули славу своєї Альма-матер серед медичних ВНЗ країни. Інститут в даний час став основним центром підвищення кваліфікації медичних працівників Черновицької області. Він став провідним лікувально-медичним та науковим центром в Черновицькій області.

Ключові слова: Буковинський державний медичний університет, Черновицький медичний інститут, Черновицька область, найважливіші дати, перші 10 років діяльності.

Вступ. Восени 2019 р. в Буковинському державному медичному університеті гідно було відзначено 75-річний ювілей. Згадували минулі роки, труднощі та досягнення. З цього приводу було опубліковано декілька ювілейних видань, за цей рік – багато журнальних статей, присвячених історії закладу та окремим кафедрам, видатним особистостям. Одним словом, інформаційна ріка стала повноводною. Але, на жаль, людська пам'ять часто губиться у величезному масиві знань і схильна створювати собі певну схему будь-якого явища. Виробляється деякий стереотип – стійкий і спрощений образ феномену чи історії. У даному випадку у кожного співробітника і студента БДМУ складається подібний стереотип щодо історії своєї Альма-матер. Виходячи з цих міркувань, як мету роботи, вважаємо доцільним скорегувати процес формування цього стереотипу на найбільш важливі, на наш погляд, події першого десятиліття діяльності нашого навчального закладу. **Актуальність** дослідження диктується необхідністю створення позитивного історичного стереотипу про БДМУ.

В основі цього дослідження стоять **історіографічне** надбання нашого вишу. Згадаємо такі роботи, як “Буковинська державна медична академія: становлення, здобутки, перспективи розвитку”, яка побачила світ у 2004 р. У 2014 р. до 70-річчя вийшла книга “Буковинський державний медичний університет. Історія і сьогодення”. З цієї групи історіографічних видань

вважаємо за потрібне згадати ще дві роботи. Це – “Засновники кафедр – корифеї науки БДМУ” (2015) та “Від Києва до Буковини простягся історичний шлях Буковинського державного медичного університету” (2016). До цієї категорії робіт належать і щойно опублікована монографія авторів даної статті “Перші 30 років діяльності Чернівцького державного медичного інституту (1944–1974 рр.)”¹.

Виклад основного матеріалу. Виходячи з поставленої мети дослідження, ми пропонуємо основний матеріал у вигляді тезисів, заснованих на хронологічній послідовності.

– **Серпень 1944 р.** – Наркомат охорони здоров'я звернувся до Ради Народних Комісарів (РНК) УРСР із проханням поновити діяльність 2-го Київського медичного інституту (КДМІ) з передислокацією його в м. Чернівці, яке майже не зазнало руйнувань під час бойових дій і мало всі необхідні умови для розміщення та забезпечення повноцінної діяльності вищого медичного навчального закладу.

– **11 вересня 1944 р.** Чернівцький облвиконком та обком КП(б)У ухвалили спільну Постанову № 404 із проханням розмістити 2-й КДМІ в місті Чернівці.

– **20 жовтня 1944 р.** підписано Постанову РНК УРСР про відкриття у Чернівцях медичного інституту (№ 1360 “Про відновлення роботи 2-го Київського медичного інституту”).

¹ Boichuk T. M., Moisei A. A. Pershi 30 rokiv diialnosti Chernivetskoho derzhavnoho medychnoho instytutu (1944–1974 rr.) [The first 30 years of the Chernivtsi State Medical Institute], Chernivtsi: BDMU, 2019, 530 p. [in Ukrainian].

обком КП(б)У ухвалили спільну Постанову № 404 із проханням розмістити 2-й КДМІ в місті Чернівці.

- **20 жовтня 1944 р.** підписано Постанову РНК УРСР про відкриття у Чернівцях медичного інституту (№ 1360 “Про відновлення роботи 2-го Київського медичного інституту”).

- **21 жовтня 1944 р.** Для виконання згаданої постанови до Чернівців прибула бригада у складі чотирьох осіб для організації роботи інституту: Євген Ілліч Кефелі, Михайло Сидорович Шульга, Євген Іванович Єфімов, Григорій Федорович Тіняєв². Директором був призначений Є. І. Кефелі, який працював до 13 січня 1945 р.

- **1 листопада 1944 р.** – на посаду в. о. декана медичного факультету та паралельно асистента кафедри пропедевтичної терапії призначили Б. Б. Роднянського.

- Наприкінці **листопада 1944 р.** у Нарком здоров'я УРСР було надіслано звіт про укомплектованість та організацію роботи 2-го КДМІ на новому місці. Лише після цього звіту 2-му КДМІ було надано назву “Чернівецький державний медичний інститут” і для засвідчення офіційних документів вручено нову печатку.

- У період від **жовтня 1944 р. до березня 1945 р.** – призначені перші в.о. завідувачів кафедр: з 21 жовтня – доц. Шульга М. С. (кафедра гістології) та доц. Тіняєв Г. Ф.

(кафедра військово-медичної підготовки); з 25 жовтня – викл. Кауль К. Є. (кафедра латинської мови), доц. Водатурський Г. А. (кафедра загальної хімії), доц. Конозенко І. Д. (кафедра фізики), доц. Андреев І. Ф. (кафедра біології); з 1 листопада – Сафранков Н. Х. (кафедра органічної хімії), Василяшко І. Д. (кафедра іноз. мов); з 11 листопада – Пономарьова В. А. (кафедра фізичної підготовки); з 15 листопада – Грищенко С. М. (кафедра марксизму-ленінізму); з 24 листопада – Андреев Б. В. (кафедра фізіології); з 21 грудня – проф. Михалойц М. І. (кафедра отоларингології); з 1 січня – Гуляницький Т. М. (кафедра оперативної хірургії); з 12 січня – Цитрицький Є. Р. (кафедра факультетської та загальної хірургії); з 17 січня – Вихно-Філатова К. Д. (кафедра норм. анатомії); з 19 січня – Костенко П. Г. (кафедра патанатомії); з 1 лютого – Сила В. І. (кафедра фармакології); з 6 лютого – Венцківський М. К. (кафедра акушерства та гінекології); з 16 лютого – Роднянський Б. Б. (кафедра пропедевтичної терапії); з 20 лютого – Тихонович І. Ф. (кафедра очних хвороб); з 25 лютого – Федорович О. М. (кафедра дитячих хвороб); з 1 березня – Кратінова К. Р. (кафедра біохімії). Отже, до початку навчального семестру сформовано основну частину кафедр ЧДМІ.

Надалі керівництво кафедр здійснювалось наступними вченими:

Роки	Назва кафедри	Завідувач кафедри
1951–1985 рр.	судової медицини	д. мед. н., проф. І. В. Крижанівська.
1946–1960 рр.	гігієни	д. мед. н., проф. Ф. А. Баштан.
1945–1949 рр.	акушерства та гінекології	д. мед. н., проф. М. К. Венцківський.
1949–1963 рр.		д. мед. н., проф. Л. Б. Теодор.
1947–1948 рр.	загальної хірургії	д. мед. н., проф. Ф. М. Гуляницький.
1949–1954 рр.		д. мед. н., проф. О. О. Троїцький.
1945–1947 рр.	шкірно-венеричних хвороб	к. мед. н., доц. М. Г. Безюк.
1947–1956 рр.		д. мед. н., проф. З. Н. Гржебін.
1944–1946 рр.	загальної біології	к. біол. н., доц. І. Ф. Андреев.
1946–1962 рр.		к. біол. н., доц. М. М. Зотін.
1946–1966 рр.	біологічної хімії	к. мед. н., доц. Л. Н. Заманський.
1946–1967 рр.	фармакології	д. мед. н., проф. С. П. Закривидорога.
1947–1955 рр.	мікробіології	д. мед. н., проф. Г. П. Калина.
1951–1974 рр.	гістології	д. мед. н., проф. І. А. Шевчук.
1945–1952 рр.	організації охорони здоров'я	к. мед. н., доц. С. К. Лобинцев.
1945–1955 рр.	госпітальної хірургії	д. мед. н., проф. О. Ю. Мангейм.
1944–1951 рр.	отоларингології	д. мед. н., проф. М. І. Михалойц.
1946–1960 рр.	топографічної анатомії та оперативної хірургії	к. мед. н., доц. М. П. Новіков.
1946–1952 рр.	інфекційних хвороб	к. мед. н., доц. М. Д. Пекарський.
1945–1973 рр.	нервових хвороб	д. мед. н., проф. С. М. Савенко.
1945–1975 рр.	очних хвороб	д. мед. н., проф. Б. Л. Радзіховський.
1946–1952 рр.	нормальної фізіології	д. мед. н., проф. Я. П. Складаров.
1945–1951 рр.	психіатрії	д. мед. н., проф. Н. П. Татаренко.
1946–1949 рр.	патологічної фізіології	д. мед. н., проф. І. Г. Федоров.
1949–1961 рр.		д. мед. н., проф. Д. С. Четвертак.
1945–1955 рр.	дитячих хвороб	д. мед. н., проф. О. М. Федорович.
1945–1968 рр.	патологічної анатомії	д. мед. н., проф. Н. М. Шинкерман.
1945–1949 рр.	факультетської терапії	д. мед. н., проф. В. О. Ельберг.
1949–1966 рр.		д. мед. н., проф. Н. Б. Щупак.
1950–1951, 1952–1971 рр.	госпітальної терапії	д. мед. н., проф. В. А. Тригер.
1945–1955 рр.	факультетської хірургії	д. мед. н., проф. Є. Р. Цитрицький.
1945–1952 рр.	нормальної анатомії	д. мед. н., проф. К. Д. Філатова.

² DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-3, Op.2, Case N. 780, Ark. 7–8.

– **13 січня 1945 р.** новим в. о. директора ЧДМІ призначено Григорія Андрійовича Лічмана.

– **лютий 1945 р.** – заснування студентського наукового товариства.

– **20 липня 1945 р. – 1 січня 1951 р.** Директором ЧДМІ був к. мед. н., доц. Дмитро Сергійович ЛОВЛЯ. Заступники директора з навчальної та наукової роботи:

ШУЛЬГА Михайло Сидорович, д. біол. н., проф., в.о. заст. директора (21.10.1944 р. – 24.09.1945 р.);

ВЕНЦКІВСЬКИЙ Михайло Каспарович, д. мед. н., проф., в.о. заст. директора (вересень – грудень 1945 р.);

ЗОПІН Михайло Михайлович, к. біол. н., доц., заступник директора (1946–1957).

Декани лікувального факультету:

РОДНЯНСЬКИЙ Бенціон Борисович, к. мед. н., доц., в.о. декана лікувального факультету (листопад 1944 р. – квітень 1946 р.);

ФЕДОРОВ Іван Гнатович, д. мед. н., проф., декан факультету (1946–1949 рр.);

СКЛЯРОВ Яків Павлович, д. м. н., проф., завкафедри нормальної анатомії (1946–1952 рр.), декан лікувального факультету ЧДМІ (1949–1952 рр.);

ЗАКРИВИДОРОГА Степан Петрович, д. мед. н., завкафедри фармакології ЧДМІ (1946–1967 рр.), декан лікувального факультету (1952–1955 рр.), виконував обов'язки вченого секретаря.

– **1945 р.** – був ухвалений устав ЧДМІ. Відповідно до якого, директор та його заступник з навчальної та наукової роботи затверджувалися Всесоюзним комітетом у справах вищої школи при РНК СРСР за поданням Наркомату охорони здоров'я. Рішенням цього Комітету також організовувалися і ліквідовувалися факультети, спеціальності та кафедри; затверджувалися результати конкурсу на завідування кафедрами за поданням директора закладу через НКОЗ. Натомість склад вченої ради, навчально-допоміжні заклади (лабораторії, кабінети, клініки, навчальні господарства, бібліотеки, майстерні тощо), результати конкурсу на посади професора і доцента затверджувалися Наркоматом охорони здоров'я. Встановлені такі штатні посади: професор-завідувач кафедри, професор кафедри, доцент, асистент, стар. викладач, викладач, стар. лаборант, лаборант; стар. препаратер, препаратер (Розділ 4, п. 18, 20, 33, 36, 39, 46)³.

– **Жовтень 1944 р. – червень 1945 р. – заснування кафедр ЧДМІ:**

Місяці, рік заснування	Назва кафедри	Розміщення
20.10.1944 р.	Гістології	Навч. корпус (вул. О. Кобилянської, 42).
20.10.1944 р.	Військово-медичної підготовки	Адмін. корпус (вул. Театральна, 2).
25.10.1944 р.	Судової медицини	У 1945–1946 н. р. педагогічний процес здійснювався в судово-медичній лабораторії військового округу (вул. Пушкіна, 7) та в приміщенні Обласної судово-медичної експертизи (вул. Кишинівська, 2).
24.10.1944 р.	Іноземних мов	Адмін. корпус (вул. Театральна, 2). До кафедри було приєднано кафедру латинської мови (засн. 25.10.1944 р.).
25.10.1944 р.	Загальної хімії	Адмін. корпус (вул. Театральна, 2).
25.10.1944 р.	Фізики	Адмін. корпус (вул. Театральна, 2).
15.11.1944 р.	Марксизму-ленінізму	Адмін. корпус (вул. Театральна, 2).
24.11.1944 р.	Нормальної фізіології	Теоретичний корпус (вул. Богомольця, 2).
24.11.1944 р.	Загальної біології та паразитології	Теоретичний корпус (вул. Богомольця, 2).
01.01.1945 р.	Фармакології	Морфологічний корпус (вул. Ризька, 3), з 11.1944 р. – теоретичний корпус (вул. Богомольця, 2).
10.01.1945 р.	Нормальної анатомії	Морфологічний корпус (вул. Ризька, 3).
01.1945 р.	Гігієни; загальної гігієни	Навчальний корпус (вул. О. Кобилянської, 42).
01.1945 р.	Біологічної хімії	Теоретичний корпус (вул. Богомольця, 2).
01.1945 р.	Мікробіології	Теоретичний корпус (вул. Богомольця, 2).
06.1945 р.	Патологічної фізіології	Теоретичний корпус (вул. Богомольця, 2).
1945 р.	Організації охорони здоров'я	навчальний корпус (вул. О. Кобилянської, 42).

Листопад 1944 р. – вересень 1945 р. – заснування клінічних баз ЧДМІ:

– **вересень 1945 р.** – організована перша в області

патогістологічна лабораторія. Кафедра патанатомії забезпечувала дослідження біопсійного і секційного матеріалу, що надходив майже з усіх лікарень Чернівців, а також

³ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], Kopia statutu ChDMI [A copy of a charter of the CHMI], F. P–938, Op.1, Case. N. 5, Ark. 8.

Місяці, рік заснування	Назва клініки	Розміщення
11.1944 – 02.1945 р.	Пропедевтичної терапії	Обласна лікарня (ОКЛ) (I терапевтичне відділення).
12.1944 р.	Вуха, горла, носа; ЛОР-клініка	ОКЛ (ЛОР-відділення).
кінець 1944 р.	Факультетської хірургії	ОКЛ.
01.1945 р.	Загальної хірургії	До 1947 р. розмішувалась на базі ОКЛ.
01. – 04.1945 р.	Патологічної анатомії	Прозектура ОКЛ.
02.1945 р.	Дитячих хвороб	Обласна дитяча лікарня.
02.1945 р.	Акушерства і гінекології	Пологовий будинок № 1.
02.1945 р.	Очних хвороб	ОКЛ (очне відділення).
03 – 04.1945 р.	Нервових хвороб	Психіатрична лікарня.
04.1945 р.	Шкірно-венеричних хвороб	ОКЛ (шкірно-венерологічне відділення). Створена на базі обласного шкірно-венерологічного диспансеру.
07.1945 р.	Інфекційних хвороб	ОКЛ (інфекційне відділення).
08.1945 р.	Госпітальної терапії	Спочатку розмішувалася на базі ОКЛ разом із клінікою факультетської хірургії
09.1945 р.	Госпітальної хірургії	Міська лікарня (колишня єврейська лікарня).
09.1945 р.	Психіатрії	Психіатрична лікарня.
1945 р.	Факультетської терапії	ОКЛ.

районних лікарень області та прилеглих до неї районів Молдавської РСР, Тернопільської та Кам'янець-Подільської областей⁴.

– **20–21 липня 1945** – відбулася I наукова сесія ЧДМІ, на якій було заслухано 17 доповідей.

– **1945 р.** – ЧДМІ укомплектував I-й курс шляхом організаційного набору. Створено 9-місячні підготовчі курси на 100 осіб., які забезпечили новий набір у 1946 р.

– **червень 1946 р.** – створення перших проблемних комісій з наукової роботи (організація охорони здоров'я (С. К. Лобинцев), зобна комісія (В. О. Ельберг), відновлювальна хірургія (О. Ю. Мангейм, Б. К. Осіпов)⁵.

– **1 серпня 1946 р.** – зараховано перших два клінічних ординаторів.

– **2 серпня 1946 р.** – згідно з рішенням Чернівецького міськвиконкому під навчальний корпус ЧДМІ був переданий і будинок на вул. *О. Кобилянської, 42*, який до того належав Чернівецькому університету.

У 1946 р. ЧДМІ володів трьома гуртожитками: на вул. *Червоноармійській, 3* (900 м²), *23* (500 м²) та вул. *О. Кобилянської, 53* (653 м²) та тимчасово передав будинок, де в минулому розмішувався готель “*Брістоль*” Готельресту. На вул. *О. Кобилянської, 53* (теперішній Німецькій дім) адміністрація Інституту здобула для себе частину будинку на 130 місць (рішення Чернівецького міськвиконкому № 884 від 01.12.1945 р.), приміщення на вул. *Червоноармійській, 3* на 34 кімнати (рішення Чернівецького міськвиконкому № 99 від 21.02.1945 р.).

– Наприкінці **1945–1946 н. р.** – інститутські побутові майстерні (шевська і кравецька) почали частково задовольняти запити студентів. Так, шевська майстерня ремонтувала 40 пар взуття на місяць і шила 8 пар, кравецька – шила 4 костюми чи пальто⁶.

– **1945–1946 н. р.** – випущено 85 молодих лікарів, які за даними Державної екзаменаційної комісії, за рівнем своєї підготовки виявились не гіршими, ніж випускники інших – старіших медінститутів.

Запрацювали вперше 9-місячні підготовчі курси на 100 осіб.

– **Травень 1946 р.** – створена інститутська методична комісія у складі 9 професорів і доцентів. З весняного семестру організовані також циклові предметні комісії: морфологічна, хірургічна, терапевтична, фізіологічна. Працювала окрема методична комісія з питань військово-медичної підготовки⁷.

– **1946 р.** – організована комісія з вивчення санітарних наслідків війни. ЧДМІ за рекомендацією Міністерства охорони здоров'я взяв шефство над 10-ма районами області. Створена шефська комісія та розроблений план поїздок у райони⁸.

– **Вересень 1946 р.** – М. Н. Бухарович взяв участь у роботі венекспедиції Київського науково-дослідного дермато-венерологічного інституту в Чернівецькій області. Він очолив 5-й загін, який був направлений до Глибоцького р-ну для обстеження всього населення району для виявлення корости та заразних форм венеричних захворювань. За роботу відзначений МОЗ УРСР подякою та грошовою винагородою (1946).

– **Серпень 1946 р.** Першим зарахованим аспірантом ЧДМІ став А. Т. Аношкін.

– **1946 р.** – випущені перші монографії співробітників інституту (Венцківський М. К. “Рак матки”. – Київ: Медиздат України, 1946. 48 с.; Венцківський М. К. “Мати і дитина”. – К.: Медиздат України. 1946).

На базі кафедри госпітальної хірургії організовано курс травматології і ортопедії на чолі з доц. А. В. Агою. Він відіграв велику роль у становленні ортопедо-травматологічної служби на Буковині. Більшість ортопедів-травматологів, які почали працювати в нашій області, були його вихованцями. Він проводив велику роботу щодо лікування хворих на кістковий туберкульоз. За його участі в 1946 р. створено дитяче кістково-туберкульозне відділення, відкрито 4 санаторії⁹.

– **1944–1954 рр.** – співробітниками ЧДМІ здійснено

⁴ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 5, Case. N. 60, Ark. 12.

⁵ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 5, Case. N. 14, Ark. 9.

⁶ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 1, Case. N. 14, Ark. 55-58.

⁷ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 5, Case. N. 14, Ark. 45.

⁸ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 1, Case. N. 9, Ark. 40-41, 45-51.

⁹ [БДМУ2014, с. 154]

близько 2500 виїздів у райони області, проведено близько 25000 консультацій та майже 500 складних оперативних втручань.

– **1947 р.** – асистент кафедри інфекційних хвороб Ю. Ю. Косовський уперше виявив своєрідне гостре захворювання, яке отримало назву “буковинська геморагічна лихоманка”. У результаті комплексної роботи кафедр інфекційних хвороб (Ю. Ю. Косовський), мікробіології (Г. П. Калина, І. І. Рибас, В. М. Місняєва), госпітальної терапії (О. О. Колачов) і невропатології (С. М. Савенко, Ю. Г. Рузінова) було детально вивчено клініку, епідеміологію, етіологію цього захворювання і намічено шляхи боротьби з ним.

– **1946–1947 н. р.** – Інститут перейшов на українську мову навчання.

– **1946–1947 н. р.** – при кафедрі військової підготовки створено курси медичних сестер запасу, а також з ініціативи інституту проведено курси ППО, на яких підготовлено у Чернівецькому гарнізоні 34 лікарів та 14 хіміків-лаборантів¹⁰.

– **1945–1946 рр.** – асистент кафедри загальної хірургії ЧДМІ **П. Е. Рибалкін** провів обстеження в 15 населених пунктах Вашківецького та Вижницького районів на ураженість зобом. Експедиційна робота, профілактичні та лікувальні заходи, запроваджені в області впродовж 1945–1949 рр., дали серйозні результати, а саме: у Вижницькому районі захворюваність на зоб зменшилася в 4 рази, а у Вашківецькому – в 7 разів, у порівнянні з 1948 р.

– **1946** – проведення експедицій широкого масштабу разом з практичними лікарями обласного шкірно-венерологічного диспансеру у Вижницькому та Кельменецькому районах (М. Г. Безюк, Ю. С. Касько, П. Ф. Бедненко та ін.), у ході яких визначено масштаб поширення шкірно-венеричних хвороб, заходи профілактики та лікування.

– **1945–1947 рр.** – чисельність кафедр Інституту варіювала від 34 у 1945 р. до 32 у 1947 р. Це кафедри фізики, загальної хімії, органічної хімії, марксизму-ленінізму, фізіології, біології, іноземних мов, латинської мови, фармакології, норм. анатомії, патанатомії, топанатомії, патофізіології, біохімії, гістології, мікробіології, загальної гігієни, пропедевтичної хірургії, факультетської хірургії, шпит. терапії, загальної хірургії, операт. хірургії, шпит. хірургії, акушерства і гінекології, педіатрії, отоларингології, нерв. хвороб, організації охорони здоров'я, інфекційних хвороб, шкірних хвороб, психіатрії, судової медицини, військово-медичної підготовки та очних хвороб.

1947–1948 н. р. При кафедрі марксизму-ленінізму організовано *навчальний кабінет марксизму-ленінізму*.

– **29 квітня 1949 р.** – приміщення колишнього готелю “Брістоль” передано на баланс Медінституту для відбудови і розташування в ньому студентського гуртожитку. Після капітального ремонту і реконструкції вона в 1948–1950 рр. стала гуртожитком № 1 на 480 місць на вул. М. Заньковецькій, 11.

– **У 1949 р.** земля підсобного господарства, що знаходилась на території села Чорнівка, була передана новоствореному колгоспу.

– **У 1949 р.** створено кафедру фізичного виховання і лікувальної фізкультури. Фізичне виховання спочатку входило до кафедри спецпідготовки, пізніше ця дисципліна була відокремлена в курс, який згодом переріс в окрему кафедру.

– **Перші Збірники наукових праць (1948–1949 рр.)** “Реактивність організму під час збудження та гальмування”. Збірник робіт кафедри патофізіології / за ред. І. Г. Федорова. Чернівці, **1948**. 102 с.: іл.

Вчені записки Чернівецького державного медичного інституту. Чернівці. **1949**. Т. 1. 163 с.

– **1950 р.** – Першим випускником ЧДМІ, рекомендованим на науково-педагогічну роботу і залишеним на роботу в інституті був І. К. Владковський.

У **1950 р.** організовано кабінет іноземних мов, у якому зберігалися підручники, а також періодика іноземними мовами, граматичні таблиці.

– **1951–1952 рр.** на кафедрі факультетської терапії було організовано спеціальну **палату для терапії сном** як фармакологічним, так і умовно-рефлекторним методом. Палату було обладнано устаткуванням для світлової та звукової сигналізації, що надавала можливість проводити терапію сном умовно-рефлекторним методом¹¹. У 1951–1952 рр. було організовано спеціальну палату для лікування хворих на виразковий й гіпертонічний хвороби за допомогою умовно-рефлекторного сну¹².

– **1951 р.** – у Чернівецькій області, як і в інших областях, отримало широке застосування підвищення знань лікарського складу, заочно-очне вивчення – переривисті курси. Пізніше, у 1960-х р., у ЧДМІ виникла ще більш досконала організація підвищення знань лікарів – факультет удосконалення лікарів.

– **1952 р.** – П. Я. Сівер розпочав дослідження функції ЩЗ хворих на зоб за допомогою радіоактивного йоду. Досвід ученого почали застосовувати в зобно-ендокринологічному диспансері з метою діагностики та лікування захворювань ЩЗ.

– **20 січня – 10 лютого 1948 р.** – комплексна експедиція з обстеження на ураженість зобом населення Сторожинецького та Вижницького районів під керівництвом к. мед. н. П. Е. Рибалкіна.

– **15 липня – 24 серпня 1948 р.** – експедиційні дослідження населення Сторожинецького району під керівництвом доц. Б. Б. Роднянського.

1951–1954 рр. – директором ЧДМІ працював Маньковський М. Б.

1954–1962 рр. – посаду директора ЧДМІ обіймав Ковальов М. М.

1945–1954 – Розвинувся рух винахідництва. За цей період було зареєстровано низку винаходів всесоюзного рівня: М. С. Макоха (“шина Макохи” – 1950 р.; “випрямляч хребта” – 1953), Ф. А. Баштан (прилад для визначення миш'яку – 1949 р.); розроблена методика дослідження з радіоізотопами на кафедрі біохімії (П. Я. Сівер, Л. Н. Заманський, А. І. Лопушанський, Е. В. Капранова, Д. К. Гречишкін, О. Д. Юхимець, Е. С. Жила, М. В. Лопушанська – 1951–1954 рр.), Г. Г. Фішер (антропроєктор – 1954 р.), Б. Л. Радзіховський (протез-індикатор – 1945; вакуумний очний тонометр – 1949; блеферостат – 1950; пінцет для накладання рогіркових швів – 1950; гоніоскоп – 1953; скотометрична проба – 1952; рефлекторна-світлова проба – 1953), А. А. Троїцький (пеніцилін-новокаїнова блокада при гнійних запаленнях – 1953 р.).

– **1948–1974 рр.** Феодосій Вікторович Лапшин до 1974 р. дослідив понад 100 джерел мінеральних вод на території Чернівецької області. Він здійснив детальний фізико-хімічний аналіз цих джерел. 20 джерел з мінераль-

¹⁰ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 5, Case. N. 14, Ark. 50–51.

¹¹ DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], F. P-938, Op. 5, Case. N. 219, Ark. 69–70.

¹² DaChO [State Archive of the Chernivtsi Region], Richni zvity kafedr z navchalnoi ta likuvalnoi roboty za 1951–1952 [Annual reports of the departments of education and medical work for 1951–1952], F. P-938, Op. 5, Case. N. 162, Ark. 126–127.

ною водою були рекомендовані для використання в лікувальній практиці. Від прискіпливого погляду дослідника не залишилися осторонь і лікувальні грязі краю. За його рекомендаціями в області були відкриті здравниці, де практикувалось лікування мінеральними водами. Користуються даними його хімічних аналізів і промисловці, що сьогодні розливають в пляшки різні типи мінеральних вод Буковини: “Брусницьку”, “Будинецьку”, “Валякузьминську”, “Драчинецьку”, “Хотинську”, “Кельменецьку”, “Хрещатик”, “Буковинську”, “Буковину”, “Чернівецьку” та ін.

Освоєння мінеральних вод Чернівецької області продовжили співробітники кафедри факультетської терапії під керівництвом О. І. Самсон і практичні лікарі. Використання мінеральних вод увійшло у створений на кафедрі новий напрямок в гастроентерології – експериментально-клініко-соціально-гігієнічний, що дозволив розробити оригінальну систему реабілітаційно-етапного лікування гастроентерологічних хвороб. У такий спосіб завершено процес вивчення лікувальних властивостей мінеральних вод і їх застосування в лікувальній практиці.

– **1945–1954 рр.** З 543 книг бібліотеки на початку до 105173 одиниць у 1954 р. У цей період засновано: фонд спеціальної літератури, каталоги (алфавітний і систематичний – 1946; предметний – 1949 р.), картотеки: “Бібліографія медичної бібліографії” (з 1940-х рр.), “Наукові праці співробітників інституту” (з 1946 р.), “Видатні діячі медицини і біології” (з 1948 р.).

Висновки. Співробітники ЧДМІ у цей період були головними консультантами та брали участь у ліквідації наслідків війни в медико-санітарній сфері, активно сприяли ліквідації епідемії висипного, зворотного, черевного тифу в краї (1945–1946 рр.). Розпочався активний плано-мірний наступ на венеричні хвороби (1944–1948 рр.), туберкульоз (1944–1958 рр.), ендемічний зоб (1946–1963 рр.) тощо.

Найбільш “резонансними” відкриттями співробітників ЧДМІ цього періоду (1945–1974 рр.) були: терпентин з живиці буковинської ялиці (кафедра фармакології), ліки з коріння кінського щавлю (Г. Т. Пісько). Розпочатий в перше 10-річчя процес був продовжений співробітниками ЧДМІ в наступні роки, що привело до нових винаходів: декаметоксин (синтез А. І. Лопушанського і В. В. Удовичкої, біологічна дія Г. К. Палій), етоній (синтез В. П. Денисенко, біологічна дія Г. Т. Пісько), телергоні” (Я. Д. Кіршенблат), виготовлення нових харчових сумішей для дітей (П. М. Гудзенко, А. А. Кравець, Т. К. Набухотний, І. Й. Сидорчук та С. А. Черевко) та ін.

За перші 10 років свого існування колективом ЧДМІ пройдено важкий шлях від повосенних руїн та голоду до належного стану праці. Вдосконалено матеріально-технічну базу, методи викладання спеціальних дисциплін. Випускники здобули добрі знання у своїй Альма-матер. Співробітники закладу зайняли одне з провідних місць у процесі подолання епідемії та уникненні масового поширення захворювань, що передаються статевим шляхом, а також туберкульозу, тифу, дизентерії, скарлатини, гострих спалахів поліомієліту. Вчені активно працювали з метою усунення спалаху інфекцій; продемонстрували майстерність у проведенні комплексних клініко-лабораторних та епідеміологічних досліджень, здійснили дослідження всього комплексу захворювань, що поширюються на Буковині, та методів їх лікування, проявили винахідливість у

вдосконаленні медичних технологій. Вчені, які працювали в ЧДМІ, отримали всесоюзну славу і визнання. Інститут у цей період став провідним медичним та науковим центром Чернівецької області для підвищення кваліфікації медичних працівників.

Boychuk Taras, Moysey Antoniy. The most important dates in the history of Chernivtsi State Medical Institute for the first 10 years of activity. The article presents the most important dates from the history of the Chernivtsi State Medical Institute for the first 10 years of its activity in chronological order. **Purpose of study** is to describe and determine the process of forming the stereotype of the most important moments of the first 10 years of activity of the school. **The relevance of the study** is dictated by the need to create a positive historical stereotype about Bukovinian State Medical University. **The method of work** is based on the analysis of historiographical publications and archival materials. **Conclusions.** For the first 10 years of its existence, the Chernivtsi State Medical Institute (ChDMI) team has gone the hard way from the post-war ruins and famine to the proper working and rest state in present times. The material and technical base was strengthened, the methods of teaching special disciplines were improved, the graduates of high school gained good fame with their alma mater. The staff of the ChDMI managed to occupy one of the leading places in the process of combating epidemics and mass spread of sexually transmitted diseases, tuberculosis, endemic goiter, typhoid, dysentery, scarlet fever, acute outbreaks of polio. Staff of ChDMI courageously acted to eliminate the outbreak; demonstrated proficiency in carrying out complex clinical and laboratory and epidemiological studies, wisdom in scientific research of the whole complex of diseases spread in Bukovina, and methods of their treatment, ingenuity in improving medical technology. Scientists who have won All-Union fame and recognition have worked at the ChDMI. The Institute during this period became the main center of professional development of medical workers of Chernivtsi region. It has become a leading medical and scientific centers in Chernivtsi region.

Key words: Bukovinian State Medical University, Chernivtsi Medical Institute, the most important dates in history of BSMU, first 10 years of activity in BSMU.

Boychuk Taras – доктор медичних наук, професор, ректор ВДНЗ України “Буковинський державний медичний університет”, академік АН ВШ України. Автор понад 300 наукових праць, у тому числі 8-ми монографій. Коло наукових інтересів: хронобіологія, хронотоксикологія.

Boychuk Taras – Doctor of medical sciences, Professor, Rector of the Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”, Academician of the Academy of Sciences of Higher Education of Ukraine. The author of more than 300 scientific works, including 8 monographs. Scientific interests are such as: chronobiology, chronotoxicology.

Мойсей Антоній – доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри суспільних наук та українознавства ВДНЗ України “Буковинський державний медичний університет”. Коло наукових інтересів: Історія України та української культури, традиційна культура населення Буковини. Автор та співавтор понад 210 наукових праць, у т. ч. 7-ми монографій.

Moysey Antoniy – Doctor of Historical Sciences, Professor, Head of the Department of Social Sciences and Ukrainian Studies of the Higher State Educational Establishment of Ukraine “Bukovinian State Medical University”. Scientific interests are such as: history of Ukraine and Ukrainian culture, traditional culture of the population of Bukovina. The author of more than 210 scientific works, including 7 monographs.

Received: 25.10.2019

Advance Access Published: December, 2019

© T. Boychuk, A. Moysey, 2019